

אנפולות

הסאון הישיבתי של תלמידי ישיבת "כרם ביבנה"

לזכר עולם יהיה צדיק לעיני מרן ראש הישיבה הרב חיים יעקב גולדוויט זצ"ל בן הרה"ח ישראל אלעזר זצ"ל נלב"ע ב' באדר א' התשנ"ה ת.נ.צ.ב.ה

פרשת "וישב"
כ"ג בכסלו ה'תשס"ט
גיליון מס' 83
(שנה שלישית)

מקודש מקודש

דניאל קייקוב (ה')

וסף אומר לאשת פוטיפר "ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוהים" (ל"ט, ט'), מפרש רש"י: "בני נח נצטוו על העריות". ונשאלת השאלה: יוסף היה צריך לומר ברבים "איך נעשה... וחטאנו" לכלול אותה יחד איתו במשפט ולמה אמר רק חטאתי? עונה על כך רבי בונם מפשיסחא זיע"א שיוסף לא רצה לשתף אותה איתו אפילו בדבור ואפילו במילה אחת לא רצה לכלול את שניהם יחד. ידועה גישתם הקדונית מאוד של חכמי ישראל בנושא קדושת האדם, ובדורנו, שהפירצה גדולה בנושא הקדושה והחושך יכסה ארץ, תרבות המערב הדומה לתרבות יוון של יופי וחיצוניות החודרת לעם ישראל הקדושים שעליה אמרו חז"ל (בראשית רבה ב', ד') חושך זו מלכות יוון. אלה מהדברים שצריכים חיזוק בדורנו ובפרט לבני התורה בנושא קדושת האדם, על כן אמרתי לבוא קצת בכתובים לחזק את עצמי בענין זה ובעזרת ה' גם אחרים יתכן שאכתוב דברים מפורסמים לכל, אלא שכפי רוב פירוסומם וכנגד מה שאמיתתם גלויה לכל כך ההעלם מהם מצוי מאוד והשכחה רבה.

זמני השבת
ת"א י-ם
16.03 16.19 הדלקת נרות
17.26 17.21 צאת השבת

זעילוי נשמת
סבי ר' אפרים קייקוב ז"ל
בן לאה ע"ה
נלב"ע בכ"א בכסלו ה'תשס"ה
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י דניאל קייקוב (ה') יבלח"א
ומשפחתו שיחי'

זעילוי נשמת
סבי הרב יוסף חובארה זצ"ל
בן הרב יהודה ומרים ע"ה
נלב"ע בט"ו בכסלו ה'תשס"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י אמיתי חוברת (ח')

איאת במדרש (ילקוט פרשת ויחי סימן קס"א) המעשה המפורסם על רבי מתיא בן חרש שהיה יושב ועוסק בתורה וזיו פניו דומה לחמה וקלסתר פניו דומה למלאכי השרת שמימו לא נשא עיניו לאשה בעולם, בא אליו השטן ורצה להכשילו והתחפש לאשה יפה מאוד ועמד לפניו, אמר הרב "מתירא אני שמא יתגבר עלי יצר הרע ויחטיאני" מה עשה אותו צדיק? לקח מסמר ואש, חימם את המסמר ועיוור את עיניו (עיין שם המעשה בארוכה).

רבי מתיא הבין שעדיף לו להישאר עיוור כל החיים מאשר לראות פעם אחת מראה אסור ואחריתו מי ישורנו. ויש להבין למה נהג כך רבי מתיא בן חרש? יש פסוק במשלי (י"ג, י"ג): "בו לדבר יחבל לו וירא מצווה הוא ישלם" ומבאר הגר"א בפירושו שם: "כי יש רמ"ח איברים באדם, וכנגדן רמ"ח מצוות עשה, וכן כל דבר יש לו כח חיוני מן המצווה, וכן הבז לשום דבר מצווה, הוא מחבל את עצמו, כי הוא נעשה חסר מכח החיוני מאותו דבר. אבל היא מלעזוב שום מצווה ורואה לקיים כל דבר, יהיה שלם בכל אבריו".

החפץ חיים מביא את הגר"א בהקדמתו לשמירת הלשון ומסביר שכשאדם מקיים מצווה באיזה איבר, שורה לעתיד לבוא אור ה' על אותו איבר ואותו האור הוא המחיה את אותו איבר ואם חס ושלוש יחסר לאדם מצווה אחת שהשליך אותה אחר גוו ולא עשה תשובה עליה יחסר לו לעתיד לבוא בנפש שלו האיבר המְכַנָּה כנגד המצווה ההיא. מעתה נאמר רבי מתיא בן חרש הבין שאם אדם עיוור בעולם הזה, זה לא כל כך נורא סה"כ כמה עשרות שנים, ובעולם הבא יוכל לראות טוב מאוד אולי אפילו יותר טוב מאדם שכן היה רואה בעולם הזה שכן לא פגם בעיניו, אבל, אם חס ושלוש אדם לא שומר את עיניו הרי שיגיע לעולם הבא ושם הוא יהיה עיוור ולא יראה מאומה, כל הצדיקים הנהנים מזיו השכינה לא יוכלו לראותם, וכשיראו אותם שלא

רואה ידעו כולם כי בעבור שלא שמר את עיניו קרה לו כך, אוי לאותה בושה... ומפורש במסכת דרך ארץ רבה (פרק א'): "רבי מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי אומר כל הרואה דבר ערוה ואינו זן עיניו ממנו, זוכה ומקבל פני השכינה שנאמר (ישעיה ל"ג, ט"ו) ועוצם עיניו מראות ברע" מה כתיב בתריה "הוא מרומים ישכון" (שם, ט"ז) וכתיב מלך כיופיו תחזינה עיניך" (שם, י"ז).

מסופר על הצדיק המלובין בבא מאיר אביחצירה זיע"א שנה לפני הסתלקותו, ביקר אצלו אחד מגדולי ראשי הישיבות בירושלים וביקשו עצה טובה לתלמידיו איך להתעלות ביראת שמיים אמיתית, והשיבו בבא מאיר זיע"א שהעצה הברוקה והטובה מכל, היא שמירת העיניים ושמירת הלשון, כשהוא מבטיחו את החלטיות, שמי שמצליח בעבודה זו יגיע למדרגות נפלאות ביראת שמיים ובעבודת ה' טהורה. וזאת מפורש בתלמוד ירושלמי (ברכות פ"א ה"ה) "א"ר לוי ונציא תרי סרסורי דחטאה, דכתיב (משלי כ"ג, י"ז) "תנה בני לבן לי ועניך דרכי תיצורנה" אמר הקב"ה אי יחבת לי ליבך ועניך אנא ידע דאת לי, ע"כ. כמה זהירות צריך בדורנו בצאת כל אחד מאיתנו לרחוב וכמה תפילה צריך שלא להיכשל במראה אסור אשר יכול להרוס את כל הבניה הרוחנית במשך השהות בישיבה ואם כך פחד רבי מתיא בן חרש כמה אנחנו צריכים לפחד ולשמור עצמינו ולעשות גדרים לגדרים לכל ניכשל חס ושלוש, ולא כאותם אנשים אשר חושבים כי זיכו ליבם אשר פיהם דיבר שווא ובאים בטענות שווא שהדברים הם דיכרי גוזמא, צא וראה מה שכתוב בספר "עולמו של צדיק" ובספר "אברי יעקב" איך הקפידו רבותינו שלא להיכשל אפילו בנידנדו של מראה אסור ואיך הקפידו על ילדיהן על קדושת העיניים והאדם ואנן מה נענה בתריהו?

ותבט עיני בספר "בן פורת יוסף" להגאון, פאר מקדושים, הרב יוסף מוגרבי שליט"א (חלק ב' עמוד קס"א) שהביא את המדרש (ויקרא רבה פרק כ"ד פסקה ו'): "אמר ר' יהודה בן פזי מפני מה נסמכה פרשת העריות לפרשת קדושים? אלא ללמדך שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה שם אתה מוצא קדושה ואתיא כהדא דר' יהודה בן פזי דאמר, כל מי שגודר עצמו מן הערוה נקרא קדוש ומביא ראייה מן השונמית שאמרה "הנה נא ידעתי כי איש אלוהים קדוש הוא..." (מ"ב ד', ט') ר' אייבון אמר מלמד שלא הביט בה מימיו" וכותב שם הרב איזו גדולה להיות בבית של אנשים, לאכול על שולחנם, לדבר עם בעלת הבית ולא להביט בה! ומכאן נלמד מפורש שהתקנות והסגירות הם הגורמים לקדושה.

סוף דבר הכל נשמע ברברי הגר"א" קוק זצ"ל בספרו "מסור אביך" (עמוד קמ"ז) "הצנוע מכיר כי לא מפני שנאה על המין הוא מתרחק ועושה גדרים כי אם מפני התכלית הכללי היפה... לפעמים נראה כי דוחקים את חופש הדעת אבל מי שמכיר התכלית יבין את יקר ערך ההגבלה ויקבל אותה באהבה".

יהי רצון שזוכה לשמור את העיניים מכל משמר ומלך כיופיו תחזינה עינינו, כך נזכה לקבוע התורה בליבנו והתלהבותינו בה תהיה כל פעם ופעם מחדש, וכל האומות יענו ויאמרו "עם ישראל מקודש מקודש !!!"

העורך: מוטי פקטר | **הקלדה:** חיים ארנפלד

העלון יוצא לאור ע"י ישיבת "כרם ביבנה", ד"ג אבטח 79855 נא לשמור על קדושת הגיליון!
העלון מופיע גם באתרי הישיבה באינטרנט: www.kby.org.il (עברית), www.kby.org (אנגלית)

ירידת ערך

הרב גיא רויטמן שליט"א

לדעת הרמב"ם הסובר שאין חילוק בין נזק של גרמא לגרמי, הרי נראה שלדעת הגר"א שהמודד לחיוב הוא כוונת ההיזק אין לחייבו במקרה הנידון. כיון שהקבלן אינו מתכוין להזיק לבעלי הדירות. אולם לדעת הסמ"ע יש מקום לחייבו.

לכן יוצא לנו שספק גדול אם אפשר לחייב את הקבלן. יתר על כן, לכאורה נראה שאין כאן אפי' נזק של גרמא, שהרי אינו מזיק את החפץ, אלא רק שויו. ויש מקום לדון אם בכה"ג יש דיני נזיקין. אפשר שנידון זה תלוי במחלוקת הרמב"ם ותוס' בהגדרת נזק שאינו ניכר.

מובא במס' גיטין [נ"ב:-- נ"ג.] דין היזק שאינו ניכר. דעת חזקיה שחייבים מדינא בנזק שאינו ניכר. דעת ר' יוחנן חייבים רק מדין קנס, שלא ילך כל אחד ויטמא טהרותיו של חברו. נפק"מ שלדעת ר' יוחנן יש לחייבו דוקא כשמתכוין להזיק. (המחלוקת אינה בכל היזק שאינו ניכר אלא דווקא במה שנחלקו, אבל במיקרים אחרים שאינם שכיחים לדעת חזקיה חייב ולדעת רבי יוחנן פטור.)

נחלקו הרמב"ם ותוס' במקרה שניכר שיש הפסד לשווי של החפץ, אך אין הפסד בגוף החפץ, אם מוגדר כהיזק ניכר או היזק שאינו ניכר.

הרמב"ם [חובל ומזיק ז', א'] כותב בהגדרת היזק שאינו ניכר: "המזיק ממון חברו היזק שאינו ניכר. הואיל ולא נשתנה הדבר ולא נפסדה צורתו הרי זה פטור מתשלומין דבר תורה". הגרי"ד סולובייצ'יק זצ"ל [ב"ק ג'] ביאר בדעת הרמב"ם שכל עוד שאין נזק לגוף החפץ, אין האדם מתחייב. אפי' שיש נזק לשווי של החפץ. נזק של חפץ הוא דוקא נזק לגוף החפץ, ולא נזק לשווי.

אך התוס' [ב"ק ק:] דן בדין גרימת נזק של כלאיים בשדה חברו, שנראה מדברי הגמ' שנחשב היזק ניכר. שואל התוס' למה נחשב היזק ניכר? על כך משיב שניכר שהוא כלאיים, כשרואה הגפנים בשדה. אך במטמא טהרות חברו, אע"פ שרואין השרץ על הטהרות לא חשיב היזק ניכר, שמי יודע אם הוכשרו לקבל טומאה.

יוצא מדברי התוס' שהיזק ניכר תלוי אם ניכר לעיניים, אפי' שעצם הנזק לא נעשה לחפץ אלא לשווי. שהרי בכלאיים לא נגרם נזק לגוף החפץ, אלא לשווי. שעכשיו הפירות אסורים מדין כלאיים.

א"כ יוצא שלדעת הרמב"ם ירידת ערך, יחשב כהיזק שאינו ניכר. אך לדעת התוס' נראה שאפשר להגדיר את המקרה שלנו כהיזק ניכר. שאע"פ שכל הנזק הוא רק בירידת ערך הדירות, ואין כאן נזק לגוף החפץ. הרי הנזק דומה לנזק של כלאיים, ששם הנזק אינו בגוף החפץ, ובכ"ז הוי נזק. כל זמן שרואים בעיניים את עצם הנזק, הוי היזק ניכר. לכן גם כאן עצם הנזק זו מציאות.

לסיכום נראה שקשה לחייב את הקבלן, כיון שלא ברור שיש כאן נזק של גרמי, גם לשיטת שזה נחשב כגרמי הרי לדעת הרמב"ם [ועוד פוסקים שנקטו כמותן] כל זמן שיש נזק רק לשווי של החפץ, ולא לגוף החפץ, הוי היזק שאינו ניכר. לכן הקבלן שאינו מתכוין להזיק, אי אפשר לחייבו.

אך אולי יש מקום לחייבו מצד אחר, אך מקוצר היריעה לא נדון בכך, ורק נציין לעיין בספר משפטי חושן, סי' קנ"ו, סע' ה', בהערות ד"ה ורא חברו. ספר עמק המשפט, כרך ג', סי' כ"ד.

שאלה: באזור וילות יוקרתי התחיל קבלן מסוים לבנות מרכז מסחרי רועש. האם יש מקום לקבל את טענת השכנים שיש למנוע את בניית המרכז, כיון שהוא גורם לירידת ערך הדירות, האם טענת השכנים נכונה על פי דין?

תשובה: כדי להשיב על שאלה זו, עלינו להגדיר מה מוגדר כנזק של חפץ שמחייב את המזיק?
תחילה יש לדון בדין גרמא וגרמי:

כתוב בגמ' במס' בבא קמא [דף כ"ו:]: "אמר רבה זרק כלי מראש הגג והיו תחתיו כרים או כסתות בא אחר וסילקן או קדם וסילקן פטור". מדברי הגמ' מוכח שאדם פטור בנזק של גרמא. בניגוד לכך מבואר בגמ' במס' בבא קמא [דף צ"ח:]: ש' מאיר דן דינא דגרמי. ונפסק להלכה ע"י הראשונים ושו"ע [חור"מ שפ"ו, א'] שחייב המזיק בדינא דגרמי.

מקורות רבים בש"ס לשני הכללים הללו הנראים סותרים האחד את חברו, אכן נחלקו הראשונים בביאור החילוק בין נזק של גרמא לנזק של גרמי:

נמוק"י [בבא קמא, ל"ה:]: מבאר שגרמא זהו מעשה שאין ודאות שכתוצאה ממנו יגרם נזק. גרמי זהו מעשה שבטוח שכשתוצאה ממנו יגרם נזק.

ר"י [תוס' ב"ב כ"ב:]: ביישובו הראשון מבאר שגרמא זהו נזק עקיף, כלומר האדם אינו עושה בעצמו נזק לחברו, אלא הנזק נגרם בצורה עקיפה. לעומת זאת גרמי, זהו נזק שנגרם ע"י חברו בצורה ישירה.

ר"י [שם] ביישובו השני מבאר שגרמא זהו נזק שבא לאחר זמן ולא בשעת מעשה. לעומת זאת גרמי, זהו נזק שבא בשעת המעשה.

ריצב"א [שם] מדינא אין לחייב את המזיק בגרמי, ואם אין חילוק בין השניים ושניהם קרואים גרמא אלא שגרמי זהו נזק שחייבו רבנן. והם חייבו דוקא במקום שהיו דבר שכיח. וזהו בעצם קנס שקנסו חכמים כדי שלא יזיקו בגרמא, על כן היכן ששכיח גזרו, והכין שאין ההיזק שכיח לא גזרו. דעת הרמב"ם אינה ברורה לחלוטין, מדבריו נראה שאינו מחלק בין גרמא לבין גרמי. דעתו הובאה להלכה ע"י השו"ע [חור"מ שפ"ו, א'- ג']. נחלקו בביאור דעתו, הסמ"ע וביאור הגר"א.

הסמ"ע [שפ"ו, א'] ביאר שהרמב"ם סובר שאין חילוק בין גרמא לגרמי, וכל מה שנאמר שגרמא פטור, זהו לדעת רבנן החולקים על ר' מאיר וסוברים שאין לחייב בנזק של גרמי.

לעומת זאת הגר"א [בביאורו שצ"ו, ז'] ביאר שהרמב"ם אינו מחלק במהות בין גרמא לבין גרמי, ודעתו כעין שיטת הריצב"א, אלא שהוא מחלק בין נתכוין להזיק לבין שאינו מתכוין להזיק. שאם אינו מתכוין להזיק, הוי גרמא ופטור, ואם מתכוין להזיק זהו גרמי וחייב.

על פי כל השיטות הללו יש לדון במקרה שלנו:
לדעת הנמוק"י: לכאורה נראה שיש כאן ודאות שיגרם נזק לבעלי הילות, וכך הוא מנהג העולם. אולם עדין יש לדון אם הוי ברור מספיק כדי להחשיב את הנזק כגרמי.

לדעת ר"י ביישובו הראשון: נראה שאין כאן נזק של גרמי, כיון שהנזק נעשה באופן עקיף.

לדעת ר"י ביישובו השני: לא ברור לחלוטין אם נעשה הנזק בזמן בניית המגרש או לאחר בנייתו. אולם יותר נראה שמיד בתחילת בניית המגרש כבר נגרמה ירידת ערך לדיירות.

לדעת הריצב"א: יש לדון אם נזק של בניית מרכז מסחרי באזור שכונת וילות, הוא נזק מצוי כדי לחייב את המזיק.

לעילוי נשמת

סבתי מרת חנה לאו ע"ה
בת ר' יצחק שמרלר הי"ד

נלב"ע בכ"חבכסלו ה'תש"ן
ת.נ.צ.ב.ה

הונצחה ע"י ש"י לאו

נס הנוכה – התחדשות בעבודת ה'

ר' מאיר ציבוביץ

אם כן, בעצם רצונם היה להפסיק את ההתחדשות שב"מ" – להפסיק את "החודש". ומתוך כך לבטל את ההשפעה על העולמות – שמתחדשים ע"י המצוות והתורה של עמ"י בלבד.

בעצם זוהי אותה נקודה שעליה דיבר הרב קוק – רצון היוונים לנתק בין הפנימיות, האמונה, והתוכן הרוחני לבין המעשים, ומתוך כך לנתק את הקשר בין עמ"י לקב"ה.

וכותב הרב דסלר (מכתב מאליהו ח"ב עמ' 120) שעל פי זה אפשר להבין את מחלוקת ב"ה וב"ש האם מוסיף והולך או פוחת והולך במניין הנרות שבתנוכה. יש אדם שכשאומרים לו שזכה בסכום כסף מסויים – ישמח, ולמחרת כשזכה ביותר ממה שזכה ביום שלפני – ישמח יותר וכן הלאה ושמחתו רק תגדל ככל שהזכיה גדלה. ויש אדם שביום השני כבר מתרגש פחות שהרי כבר הזכיה נראת לו משהו טבעי, שגם אתמול זכה, ואם ימשיך גם ביום השלישי לזכות התרגשותו תהיה קטנה עוד פחות וכן הלאה עד שלא מתרגש כלל מזכיתו.

בזה נחלקו ב"ה וב"ש, לב"ה – מוסיף והולך – כי בעצם השמחה מנס החנוכה רק גדלה והולכת. זוהי עבודה פנימית להתרגש מהנס יותר ויותר בכל יום. ולב"ש – פוחת והולך – העבודה הינה חיצונית וככל שהזמן עובר, האדם מתרגל וממילא פוחתת ההתלהבות. לב"ה הנרות תוקנו למיעוט האנשים, למי שבאמת התרגשותו גדלה והולכת ככל שהימים נכנסים, וב"ש תיקנו לכלל הציבור שאינם במדרגה גבוהה זו.

אך להלכה נפסק כב"ה, ללמדנו מהי המהות האמיתית של נר חנוכה, שאו צריכים להתחדש בעבודת ה' לא להשאיר כמו אתמול ולא להשאיר במדרגת "מצוות אנשים מלומדה" אלא כל יום להוסיף מדרגה, כל יום להתחדש, כל יום להוסיף תוכן פנימי במעשים, וזו העבודה הנכונה והאמיתית בכל דרכי עבודת ה'.

וכן כותב בחידושי הרי"מ על הגמ' שאומרת שר חנוכה זמנו "עד שתכלה רגל מן השוק" והוא מסביר כך:

כל מהות נר חנוכה כדי לכלות את ההרגל, כדי להוסיף אור בכל המעשים ולכן עד שלא כילינו את ההרגל זהו זמנו של נר חנוכה.

זהו המסר שאנו צריכים לקחת אינתו להמשך השנה מנר החנוכה – ההתחדשות. לא לעשות כ"מצוות אנשים מלומדה". ועל ידי זה אנו מנצחים בכל שנה, ובכל מעשה ואפילו יהיה הקטן ביותר, את היוונים מחדש, שהם רצו לקטוע את ההתחדשות ואת הקשר המיוחד שבין עמ"י לקב"ה ואנו מוסיפים אור.

יהי רצון שזוכה להכניס בקרבנו מסר זה, ונוסיף אור ונופך מיוחד כל יום ביום בהתחדשותנו בעבודת ה'.

ה גמרא (בשבת דף כג:): אומרת: "הרגיל בנר הויין ליה בנימ ת"ח..."

מסביר השפת אמת (תל"ה ד"ה "הרגיל") ש"הרגיל בנר" פירושו מי שידוע להמשיך את האור לתוך ההרגל. כלומר, לא לעשות מצוות כ"מצוות אנשים מלומדה" אלא בחיות, בהתלהבות. לכן האדם שרגיל בנר – שתמיד מחשב המצוות ועושה בישוב הדעת, הויין ליה בנימ ת"ח, משום ש"עיקר תולדות הצדיקים – מצוות ומעשים טובים".

הרב קוק (בעין אי"ה שבת ב' פ"ב פסקא י"א-י"ב) מסביר שעמ"י מסמל את הקשר בין עולם המעשה לעולם הרוחני, שכל מעשה שאדם עושה אפילו המעשה הנמוך והשפל ביותר מקושר למקומות הכי מרוממים ורוחניים ופועל בהם, אפי' למעשה האדם בבית הכסא ישנן הלכות כיצד להתנהג. דבר זה הפריע ליוונים מאד. מטרתם הייתה לנתק את הקשר המיוחד שבין עמ"י לקב"ה – הם רצו שהאמונה תישאר גנוזה בלב ולא תשפיע על המעשים. וממילא עמ"י לא יוכל לעמוד במציאות הזו, כי החיים, הבאים לידי ביטוי במעשים, יסתרו את האמונה הפנימית, זאת משום שאינם קשורים בה. וכשנכנסו החשמונאים להיכל מצאו פך שמן – קטן – פנימי, בחותמו של כה"ג המסמל את הפנימיות של האמונה שהרי הוא האדם היחידי הנכנס לפני ולפנים, וגם הוא נכנס רק פעם אחת בשנה. הפך הזה משפיע רק לשעה קצרה – שעת התרוממות קצרה שלא הספיק אלא ליום אחד. אולם, נעשה נס – והשפיע לשמונה ימים. מההשפעה הקטנה הזו של שעה אחת של התרוממות הרוח – התמשכה רוממות הרוח לאורך זמן, ודלק השמן שמונה ימים.

ע"פ זה מובנים דברי השפת אמת (במקום אחר) ביתר עומק, הוא שואל מדוע היוונים גזרו דווקא על שלושה דברים אל, על החודש, השבת והמילה. שבת ומילה אפשר להבין, שהרי הם המקשרים בין עמ"י לקב"ה ועוד ששניהם נקראו "אות". אבל מה המיוחד בחודש? אלא שהחודש מסמל את הקשר המיוחד בין עמ"י לקב"ה – שלעמ"י יש כח לקדש את הזמן. דבר זה אין היוונים מצליחים להבין.

ולכן הם גזרו "כתבו על קרן השור שאין לכם חלק ונחלה באלוקי ישראל". שלכאורה גזרה זו מוזרה מאד, שהרי הם אומרים שאין בכלל "אלוקי ישראל", א"כ מה שייך "חלק ונחלה" אם לשיטתם אין אלוקים כלל (חלילה)? ומה הרעיון העומד מאחורי גזרה מוזרה זו?

אלא שהיוונים אמרו – יש אלוקים – והוא שייך לכולם, ואין לעמ"י חלק מיוחד בו יותר משאר האומות. היוונים רצו לבטל את הקדושה שמושפעת מהמעשים, טענתם הייתה שאיך יכול האדם הכל כך קטן להשפיע על עולם כל כך גדול? וממילא אין שום השפעה ממעשי האדם על העולם.

ברכה על תקנה משום חשד

הרב בן-ציון אלגזי שליט"א

שאלה: נפסק בשו"ע שדירה שיש לה שני פתחים או יותר וכל פתח נמצא בצד אחר של הדירה, צריך להדליק בשני הפתחים. הסיבה היא מפני חשד, שהעוברים בצד אחד שלא יראו שם נרות יחשדו בו שלא הדליק כלל. ומכל מקום אינו מברך אלא בפתח אחד ובפתח השני מדליק ללא ברכה, שכן מצווה שנתקנה משום חשד אין מברכים עליה. וקשה, שהרי בשו"ע מובא שאדם ששחט בהמה ומצא בה עובר והלך על רגליו – הרי זה טעון שחיטה. וביארו האחרונים שזה משום מראית עין ופסק הגרעק"א בשם הרשב"א שמברך על שחיטה זו. ומדוע? הרי מצוה שנתקנה משום חשד אין מברכים עליה?

התשובה בגליון הבא אי"ה

תשובה לשבוע שעבר: שאלנו, מדוע לא מפסיקים בין הפרקים של ק"ש לברכת ציצית כמו שמפסיקים לברכת תפילין, הרי גם הקורא בלא ציצית הוא כמעיד עדות שקר בעצמו. וניתן לומר, שאף שגם הקורא ק"ש בלא ציצית הוא כמעיד עדות שקר בעצמו, לענין הפסק בין הפרקים מפסיקים רק לתפילין מפני שיש חיוב גמור להניחם, משא"כ ציצית שאין חיוב גמור ללבושה אלא רק קיום רצון הבורא.

לא יבוא בקהל

ראובן דויטש (ה')

וישנם תירוצים רבים ואחד התירוצים מופיע בשו"ת "אגרות משה" (אבן העזר ח"ד סימן ט'), ותירוצו, שאיסור שתי אחיות הוא דוקא ע"י קידושין, וקודם מתן תורה לא היה כלל ענין תפיסת קידושין, דאיסור אשת איש לבני נח אינו מדין תפיסת קידושין, וקנין אישה לא שייך לבן נח, אלא זהו ייחוד בעלמא בלא שום קנין שאשה זו מיוחדת רק לפלוני וזהו איסור עריות לבן נח באשה המיוחדת לפלוני, ולכן מאותו טעם יכולים להיפרד ולילך זה מזו כל זמן שירצו ללא גט, ורק מציאות של אישות כזאת היתה קודם מתן תורה, ובכגון זה בייחוד בעלמא בלא קידושין אין איסור מדאורייתא בשתי אחיות. וא"כ נמצא שלא היה כאן איסור ב' אחיות כלל, כי איסור שתי אחיות שייך רק ע"י קידושין ו"דין קידושין" נתחדש רק לאחר מתן תורה ולכן לא שייך איסור שתי אחיות קודם מתן תורה.

א"כ באותה דרך ניתן לתרץ את השאלה איך אברהם נשא את הגר המצרית בתירוץ פשוט. שהרי איסור "לא יבא מצרי בקהל ה'" נתחדש רק לאחר מתן תורה והאיסור לא שייך בכלל קודם מתן תורה כי כל הטעם לאיסור מצרי עד דור שלישי הוא משום שנשתעבדו בישראל וכל זה לא שייך בזמנו של אברהם שעדיין לא השתעבדו בעם ישראל וא"כ האיסור "לא יבא מצרי בקהל ה'" לא שייך קודם מתן תורה ולכן שפיר נשא אברהם את הגר המצרית.

ל מדנו השבוע בדף ס"ז. "אמר רבי יוחנן מצרי שני שנשא מצרית ראשונה – בנה שלישי הוי".

הביאור הוא שהרי ישנה הלכה במצרים שרק דור שלישי יבוא בקהל ה' א"כ במקרה שהזכר דור שני והנקבה דור ראשון אומר ר"י שהולכים אחר הזכר וא"כ הבן שנולד הוא דור שלישי וכשר לבוא בקהל.

הקשו הראשונים (הריב"א והרא"ש בפירושים על התורה בראשית כ"ה, א') כיצד נשא אברהם אבינו את הגר, הלא הגר מצרית היתה, וכתוב "לא יבא מצרי בקהל ה'".

ותירוצו, שאברהם אבינו היה גר, ואיתא במסכת יבמות (נ"ז.) קהל גרים לא איקרי קהל, ועל כן לא היה נחשב לקהל לענין שלא יבוא מצרי לקהלו. ובספר המקנה (סוף המסכת) הקשה על תירוץ זה, דעדיין יקשה לדעת רבי יהודה הסובר שאפילו קהל גרים איקרו קהל וא"כ יש איסור לבוא בקהל גם למצרי עם גר וא"כ חזרה הקושיא למקומה!

ותירץ, לפי מה שכתב הרמב"ם דאין איסור במצרי אלא ע"י קידושין, וא"כ לפי שלקח אברהם אבינו את הגר כפילגש לא היה איסור בדבר.

וברצוני לתרץ בדרך אחרת את שאלת הריב"א והרא"ש: ידועה השאלה המפורסמת, איך נשא יעקב שתי אחיות שהתורה עתידה היתה לאסור?

נח ליפול לכבשן האש מלהלבין פני חברו

ר' אופיר שירה

לקח בפרשה

ומסופר על המהרי"ל דיסקין גאב"ד בריסק שחם היה שלא לגרום אבק עלבון או בבואה של צער לכל אדם, וזהיר היה בכבודם. נהוג היה להתאסף בכל מוצש"ק לשמוע שיעורו בפרה"ש. שמועי השיעור כובדו בכוס תה. ואף המהרי"ל היה שותה עמם. מעשה וטעה המשמש שמועג ונתחלף לו הסוכר במלח. וכיון שהרב היה זקוק לרגל חולשתו לכמות יתרה של סוכר, נתן הוא אל תוכו כמה כפיות גרושות של מלח ובשפע... המהרי"ל גמע כמה טיפות מכוס התה, ללא גילויי סימני חילה והעויות. שומעי לקחו העוטרים את שולחנו לא חזו על פניו שום שינוי או היכר. תוך כדי לגימה הרגישה הרבנית כיצד המשמש עומד במטבח וידיו ממשמשות בשקית המלח. היא תפסה מיד את הנעשה. נחפזה לחדר הרב וקראה מבוהלת: "הה! מלח בכוסך!" התלמידים שטעמו את שיירי השתיה שבכוס, הופתעו למראה כוחות הנפש של המהרי"ל, אשר ידע למשול ברוחו ולשתות בלא העויות את המים המלוחים האלה.

לשאלת הרבנית כיצד הרשה לעצמו לשתות מים מלוחים אשר עלולים להשפיע לרעה על בריאותו בניגוד לאזהרת התורה "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" השיב הרב: הרי כבר חרצו חז"ל משפטם: "נוח לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים".

ה"ה יא מוצאת והיא שלחה אל חמיה...
איתא בגמרא (ברכות מג. וב"מ נט.): "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, מנלן ממה שנאמר היא מוצאת להישרף". ומפרש רש"י שם שלא אמרה בהדיא שאלו הסימנים של יהודה אלא "לאיש אשר אלה לו אנכי הרה, אם יודה – יודה, ואם לא אשרף ולא אלבין פניו".

הלשון "נוח" לכאורה תמוה, היתה צריכה הגמרא לומר "צריך" או "חייב" אדם להפיל עצמו?!

ומבארים בעלי המוסר שידועי אמת מבינים שנוח יותר לאדם לבחור באש הגשמית מאשר להשרף באש הגדולה של גיהנום על הלבנת פני. משל למה הדבר דומה? לאדם שנקלע לתוך בית אפוף להבות ויכול לעבור רק דרך שתי להבות אחת גדולה ואחת קטנה יותר. פשיטא שיבחר בקטנה, נוח לו לעבור יותר בה הואיל וסכנתה קטנה מהגדולה. הגמרא לא באה לומר מה צריך האדם לעשות, אלא מה נוח יותר לגופו ונשמתו: לבחור במדורה הקטנה יותר שהיא אש של מיתה, לא האש של הלבנת פנים שהיא יוקדת בעוצמה רבה יותר מכבשן האש החושי.

מפאת ימי החנוכה, העלון הבא יצא אי"ה לשבת פרשת ויגש.

הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה

שבת שלום